

RP 165/2025 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av 46 och 99 § i gruvlagen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att gruvlagen ändras.

Genom propositionen görs det ändringar i hindren för beviljande av malmletningstillstånd och samtidigt föreskrivs det om sådana ersättningar till markägare i anslutning till de föreslagna ändringarna som behövs för att markägarnas rättigheter ska tillgodoses.

Det föreslås att gruvmyndigheten av särskilda skäl kan bevilja malmletningstillstånd för ett gruvområde när gruvrätten har upphört eller återkallats, den som söker tillstånd var innehavare av gruvrätten och hindret för beviljande av tillstånd baseras på lagens övergångsbestämmelser. Lagstiftningens utveckling och övergångsbestämmelserna i gruvlagen har lett till situationer som är svåra att förutse med avseende på tillämpningen av lagen och verksamhetsmiljön.

Syftet med propositionen är att möjliggöra en smidig övergång från verksamhet som bedrivs med stöd av gruvrätter som beviljats före ikraftträdandet av den nuvarande lagen till malmletningstillstånd enligt den gällande lagen i de fall där det är motiverat och möjligt att utreda möjligheterna till utvinning av fyndigheten på området, men där det ännu inte finns förutsättningar för egentlig brytning.

Syftet är bland annat att förtydliga verksamhetsmiljön inom branschen och att göra gruvmyndighetens verksamhet smidigare.

Den föreslagna lagen avses träda i kraft den 1 mars 2026.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
MOTIVERING.....	3
1 Bakgrund och beredning.....	3
1.1 Bakgrund.....	3
1.2 Beredning.....	3
2 Nuläge och bedömning av nuläget	3
3 Målsättning	5
4 Förslagen och deras konsekvenser	5
4.1 De viktigaste förslagen	5
4.2 De huvudsakliga konsekvenserna.....	6
4.2.1 Miljökonsekvenser.....	6
4.2.2 Konsekvenser för verksamhetsutövarna och verksamhetsmiljön inom branschen ...	6
4.2.3 Samhälleliga konsekvenser.....	6
4.2.4 Konsekvenser för myndigheternas verksamhet.....	8
5 Alternativa handlingsvägar.....	8
5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser	8
6 Remissvar	8
7 Specialmotivering.....	11
8 Ikraftträdande	12
9 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning.....	12
LAGFÖRSLAG.....	17
om ändring av 46 och 99 § i gruvlagen	17
BILAGA.....	19
PARALLELLTEXT	19
om ändring av 46 och 99 § i gruvlagen	19

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

Gruvlagen reglerar letning efter och utvinning av gruvmineral och två bergarter i berggrunden, guldvaskning på statsägd mark och upphörande av verksamhet i anslutning till dessa samt gruvförrättning. Gruvlagstiftningen har under Finlands självständighetstid genomgått flera totalreformer, och gruvlagstiftningen har reviderats åren 1932, 1943, 1965 och 2011.

Syftet med den gruvlag som trädde i kraft 2011 var att revidera gruvlagstiftningen så att förutsättningarna för gruvdrift tryggas på ett samhällligt, ekonomiskt och ekologiskt hållbart sätt och så att man samtidigt tryggar allmänna och enskilda intressen med beaktande av hela systemet för de grundläggande fri- och rättigheterna.

Gruvlagen från 2011 har under dess giltighetstid ändrats mer än tio gånger, främst på grund av ändringar av teknisk natur eller ändringar i allmänna lagar. Utöver dessa korrigeringar har det gjorts ändringar i bestämmelserna om guldvaskning samt i bestämmelserna om malmletning och gruvdrift i syfte att göra myndighetsförfarandena enligt gruvlagen smidigare. Den senaste betydande ändringen trädde i kraft 2023, då man strävade efter att stärka lokalbefolkningens möjligheter att påverka, utsikterna för näringsverksamheten och beaktandet av miljöfaktorer.

År 2011 stiftades det i samband med att den gällande lagen trädde i kraft övergångsbestämmelser som tillämpas på tillstånd som beviljats innan lagreformen trädde i kraft. För närvarande gäller utmål och gruvrätter som fastställts med stöd av 1943 och 1965 års lagar. Gruvdrift som näringsverksamhet förutsätter långsiktiga investeringar och noggrann undersökning av området innan brytningen inleds.

1.2 Beredning

Propositionen har beretts vid arbets- och näringsministeriet.

2 Nuläge och bedömning av nuläget

Enligt 1 § i gruvlagen är syftet med lagen att främja en socialt, ekonomiskt och ekologiskt hållbar malmletning och gruvdrift och att ordna användningen av de områden som behövs för detta. Lagen innehåller bestämmelser om letning efter och utvinning av gruvmineral, tillståndsärenden i anslutning till dessa, gruvförrättning, ersättningar och vissa säkerheter, gruvsäkerhet och upphörande av gruvdrift.

Gruvmyndighet enligt gruvlagen är Säkerhets- och kemikalieverket, som övervakar efterlevnaden av gruvlagen och avgör ärenden som gäller förbehållsanmälan, malmletningstillstånd och guldvaskningstillstånd samt gruvtillstånd och gruvsäkerhetstillstånd. Statsrådet avgör de ärenden som gäller gruvområdesinlösningsstillstånd och de gruvtillståndsärenden som gäller utvinning av uran eller torium. Den allmänna ledningen, övervakningen och utvecklingen av verksamhet enligt gruvlagen hör till arbets- och näringsministeriets uppgifter.

Enligt 16 § i gruvlagen krävs det tillstånd för anläggande av gruva och bedrivande av gruvdrift (gruvtillstånd). Gruvtillståndet berättigar i enlighet med 17 § i gruvlagen till utvinning av de

gruvmineral som påträffats på gruvområdet samt till malmletning på gruvområdet i enlighet med vad som föreskrivs i 11 § i den lagen.

I 1943 och 1965 års lagstiftning föreskrevs det om rätten att få ett område bestämt för gruvdrift (utmål) och på så sätt få gruvrätt för utvinning av gruvmineralen i utmålet. I Finland gäller flera gruvrätter och utmål som beviljats innan den nuvarande gruvlagstiftningen trädde i kraft. I praktiken motsvarar de rättigheter som beviljats under den upphävda lagstiftningens giltighetstid inte alltid till alla delar kraven i den gällande lagstiftningen. Med stöd av dessa rättigheter har verksamhetsutövarna dock kunnat främja verksamheten genom att undersöka berggrunden i syfte att inleda gruvdrift.

Även om det har gjorts betydande investeringar i undersökningsverksamheten och det är beaktansvärt, finns det inte nödvändigtvis förutsättningar för inledande av egentlig brytning som kräver gruvtillstånd. På grund av reformerna av gruvlagen har tillståndsförfarandena för projekt varit förenade med osäkerhetsfaktorer, och kriterierna för att skjuta upp den tidpunkt då gruvrätten upphör att gälla enligt 68 § 2 mom. har blivit höga i lagens tillämpningspraxis. De gällande bestämmelserna möjliggör dock inte en smidig ändring av tillstånd till malmletningstillstånd på grund av de hinder för beviljande av tillstånd som föreskrivs i 46 § i gruvlagen.

I 46 § i gruvlagen föreskrivs det om hinder för beviljande av malmletningstillstånd och guldvaskningstillstånd. Enligt 1 mom. 3 punkten får malmletningstillstånd eller guldvaskningstillstånd inte beviljas för ett område som tidigare varit malmletningsområde, om inte två år räknat från tillståndets sista giltighetsdag har förflutit sedan malmletningstillståndet förföll eller återkallades. Enligt 4 punkten får sådana tillstånd inte beviljas för ett område som tidigare varit gruvområde, om inte två år har förflutit sedan den dag som föregår dagen då beslutet om upphörande av gruvdriften vann laga kraft. Enligt 5 punkten får malmletningstillstånd eller guldvaskningstillstånd inte beviljas för ett område som hör till ett malmletningsområde, ett gruvområde eller ett guldvaskningsområde eller i fråga om vilket förbehållsanmälan har gjorts enligt vad som föreskrivs i 44 §.

Enligt 47 § i gruvlagen, som gäller förutsättningar för beviljande av gruvtillstånd, får på motsvarande sätt gruvområdet och hjälpområdet för gruvan inte finnas på ett sådant område som det enligt 46 § 1 mom. 1–5 punkten inte kan beviljas malmletningstillstånd eller guldvaskningstillstånd för.

Vad som föreskrivs i 46 § tillämpas också på gruvrätter som beviljats med stöd av den upphävda lagstiftningen. I 185 § i gruvlagen föreskrivs det om med stöd av den upphävda lagstiftningen beviljade förbehåll, inmutningsrätter och gruvrätter som hinder för beviljande av tillstånd. Enligt 185 § 1 mom. och förarbetena till lagen (RP 273/2009 rd s. 183) ska förbehåll som gjorts enligt den upphävda lagen, inmutningsrätt och gruvrätt som beviljats med stöd av den och sådan gruvrätt som grundar sig på 1943 års gruvlag vid prövning av hinder och förutsättningar för beviljande av tillstånd jämföras med förbehållsanmälan, förbehållsbeslut, malmletningstillstånd, gruvtillstånd och guldvaskningstillstånd enligt den nya lagen vid tillämpningen av 44 § 2 mom., 46 § 1 mom. 3–5 punkten och 47 § 2 och 3 mom. Det är fråga om ett sådant gruvområde som avses i gruvlagen så länge beslutet om upphörande av gruvdrift inte har vunnit laga kraft.

I enlighet med 185 § iakttas gruvrätter enligt 1943 och 1965 års lagar på motsvarande sätt vid tillämpningen av hinder för beviljande av tillstånd.

Lagstiftningen möjliggör således inte en smidig övergång från undersökning som bedrivs med stöd av gruvrätt till malmletning, utan förutsätter att verksamhetsutövarna inleder ett sådant förfarande för upphörande av gruvdrift som avses i 15 kap. i gruvlagen. I fråga om förfarandet föreskrivs det i 147 § i gruvlagen om beslut om upphörande av gruvdrift. Malmletningstillstånd för ett område kan beviljas i enlighet med 46 § 1 mom. 4 punkten när två år har förflutit sedan den dag som föregår dagen då beslutet om upphörande av gruvdriften vann laga kraft. Beroende på situationen kan det dock ta flera år innan beslutet om upphörande av gruvdrift vinner laga kraft. I en sådan situation är gruvrätten dock inte längre i kraft, och bolaget kan således inte påvisa den rätt till fyndigheten som avses i gruvlagen.

Nuläget är utmanande för de verksamhetsutövare som har gjort betydande investeringar i malmletning i ett område där det ännu inte finns förutsättningar för att inleda egentlig gruvdrift. I ett sådant fall kan till och med verksamhetsutövare som bedrivit betydande undersökningsverksamhet i områdena på grund av den gällande lagen löpa risk att förlora sina rättigheter i anslutning till fyndigheten till följd av att gruvrätten förfaller. Situationen har ansetts vara svår att förutsäga både ur verksamhetsutövarnas och gruvmyndighetens synvinkel. Situationen kan också fördröja genomförandet av de efterbehandlingsåtgärder på gruvområdet som gruvlagen kräver och försvåra gruvmyndighetens verksamhet på grund av de praktiska utmaningarna med tillämpningen av lagen.

3 Målsättning

Genom propositionen möjliggörs en smidig övergång från verksamhet som bedrivs med stöd av gruvrätter som beviljats före ikraftträdandet av den nuvarande lagen till malmletningstillstånd enligt den gällande lagen i de fall där det är motiverat och möjligt att utreda möjligheterna till utvinning av fyndigheten på området, men det ännu inte finns förutsättningar för en egentlig produktionsfas.

På detta sätt strävar man efter att förtydliga gruvmyndighetens verksamhet och verksamhetsmiljön inom branschen samt att stärka uppfattningen om Finland som en tillförlitlig investeringsmiljö. Ändringen syftar också till att påskynda genomförandet av de efterbehandlingsåtgärder som omfattas av gruvlagen, såsom anpassandet av området till landskapet och åtgärder som hänför sig till den allmänna säkerheten, efter det att gruvdriften har upphört.

Genom propositionen strävar man dessutom efter att trygga ett tillräckligt tillgodoseende av markägarnas rättigheter i de situationer där verksamheten på området fortsätter med stöd av malmletningstillstånd.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 De viktigaste förslagen

Det föreslås att gruvlagens bestämmelser om hinder för beviljande av malmletningstillstånd ändras. I och med ändringen blir det möjligt att i särskilda fall bevilja malmletningstillstånd för sådana utmål enligt den upphävda lagstiftningen som kan jämföras med gruvområden, om utmålet utgör ett hinder för beviljande av tillstånd med stöd av övergångsbestämmelsen i 185 § och den som ansöker om malmletningstillstånd var innehavare av den återkallade eller upphörda gruvrätten.

Ändringen gör det möjligt att smidigt låta den verksamhet som bedrivs med stöd av tillstånd som beviljats med stöd av den upphävda lagstiftningen omfattas av den gällande lagstiftningen.

Dessutom föreskrivs det i fråga om tillstånd som beviljas med stöd av den föreslagna bestämmelsen om högre malmletningsersättningar, som motsvarar den fasta delen av brytningsersättningen enligt gruvlagen eller i vissa fall den förhöjda malmletningsersättningen. På detta sätt strävar man efter att säkerställa att ändringen inte blir oskäligen ur markägarnas synvinkel.

4.2 De huvudsakliga konsekvenserna

4.2.1 Miljökonsekvenser

De föreslagna ändringarna påverkar inte direkt miljökonsekvenserna av malmletning eller gruvdrift. Indirekt kan ändringen förlänga den tid som används för undersökning i vissa områden och därigenom påverka senare användning av området. Konsekvenserna bedöms dock sannolikt inte vara betydande, med beaktande av att det med stöd av den gällande lagstiftningen är möjligt att bevilja malmletningstillstånd för området två år efter ett beslut om upphörande av gruvdrift.

4.2.2 Konsekvenser för verksamhetsutövarna och verksamhetsmiljön inom branschen

Konsekvenserna för utövande av näringsverksamhet bedöms i huvudsak vara positiva. Verksamhetsutövarnas ställning i tillståndsförfarandena förtydligas i sådana fall där det bland annat med stöd av den gällande lagstiftningen är möjligt att lägga ned otillfredsställande gruvområden och övergå till att bedriva verksamhet med stöd av malmletningstillstånd.

När ett utmål är i kraft stärker lagändringen ställningen för de verksamhetsutövare som redan är verksamma i området i förhållande till andra verksamhetsutövare. Den verksamhetsutövare som redan är verksam på utmålet ska kunna beviljas malmletningstillstånd för området för utmålet, även om det inte är möjligt att bevilja andra verksamhetsutövare malmletningstillstånd.

Verksamhetsutövarnas ställning förenhetligas dock senare vid tillämpningen av gruvlagens gällande bestämmelser om malmletning. I detta avseende anses ändringen skapa klarhet i och förenhetliga aktörernas ställning i lagstiftningen.

Även om det kan förutsättas att de som bedriver gruvdrift känner till de krav som gäller bedrivande av verksamhet enligt lagstiftning och tillstånd, har det på grund av lagstiftningens mångtydighet varit svårt att förutse den situation som etablerats i och med lagens tillämpningspraxis, och den kan anses oförutsägbar för de företag som bedriver verksamheten. Tolkningarna av bestämmelserna om tillstånd som beviljats med stöd av den upphävda lagstiftningen har inte etablerats förrän långt efter lagens ikraftträdande.

På grund av att lagen och i synnerhet bestämmelserna om uppskjutande av när gruvrätten förfaller lämnar rum för tolkning har projektutvecklarna kunnat göra betydande investeringar i borrhinar i en situation där deras rättigheter har grundat sig på gruvrätter som beviljats med stöd av den upphävda lagen. Den ändring av lagstiftningen som gör det möjligt för bolag som undersökt områden att i särskilda fall enligt gruvmyndighetens prövning övergå till malmletningstillstånd främjar således tillgodoseendet av skyddet för berättigade förväntningar.

4.2.3 Samhälleliga konsekvenser

Ändringen har konsekvenser för markägarnas ställning. Markägarna kan i enlighet med 46 § 2 mom. i gruvlagen påverka malmletningen på fastighetens område under den karens på två år som avses i 46 § 1 mom. 4 punkten. Ändringen kan leda till att vissa områden genom beslut av

gruvmyndigheten blir till malmletningsområden redan innan det beslut om upphörande av gruvdriften som inleder karensen har vunnit laga kraft. Efter att karensen på två år har upphört är det dock också i andra fall möjligt att bevilja malmletningstillstånd, och därför anses den ändring som påverkar dessa begränsade situationer inte vara betydande.

Eftersom antingen en malmletningsersättning på 50 euro eller en förhöjd ersättning på 100 euro direkt ska tillämpas på tillstånd som beviljats med stöd av den ändrade lagen, påverkar ändringen i praktiken inte avsevärt beloppet av de ersättningar som betalas till markägarna. För närvarande beror det årliga beloppet av malmletningsersättningen per fastighet på malmletningstillståndets giltighetstid. Ersättningen är 20 euro per hektar för de fyra första åren av malmletningstillståndets giltighetstid, 30 euro per hektar för det femte, sjätte och sjunde året av malmletningstillståndets giltighetstid, 40 euro per hektar för det åttonde, nionde och tionde året av malmletningstillståndets giltighetstid och 50 euro per hektar för det elfte året och de därpå följande åren av malmletningstillståndets giltighetstid. Det årliga beloppet av brytningsersättningen per fastighet är 50 euro per hektar. Som brytningsersättning betalas dessutom en i 100 § avsedd ersättning som baserar sig på värdet av den metallmalm som brutits samt en skälig ersättning för andra gruvmineral. I 100 § 4 mom. föreskrivs det att om tillståndsmyndigheten har skjutit upp den tidpunkt då gruvtillståndet upphör att gälla i enlighet med 68 § 3 mom., är ersättningen 100 euro per hektar (*förhöjd ersättning*) tills gruvdrift inleds eller återupptas. De föreslagna ersättningarna motsvarar således den fasta delen av brytningsersättningen och den förhöjda ersättningen, och lagens ikraftträdande påverkar inte avsevärt beloppen av de ersättningar som betalas till markägarna.

Ändringen kan bedömas främja iståndsättningen av gruvområden samt i anslutning till den uppsnyggandet, anpassningen till landskapet och den allmänna säkerheten i områdena. I praktiken kan ändringen främja genomförandet av efterbehandlingsåtgärder, eftersom malmletningstillstånd kan beviljas först efter det att gruvrätten har förfallit eller återkallats. Efter ändringen har verksamhetsutövaren inget incitament att försöka skjuta upp upphörandet av gruvrätten. Enligt 143 och 144 § i gruvlagen är det i två års tid från den tidpunkt då gruvdriften upphörde möjligt att genomföra de efterbehandlingsåtgärder som avses i lagen.

Ändringen av lagen kan i någon mån indirekt även påverka förutsättningarna för annan näringsverksamhet. Gruvprojekten kan ha konsekvenser bland annat för renskötseln, eftersom det finns fem utmål enligt den upphävda lagstiftningen i landskapet Lappland, fyra i landskapet Kajanaland, ett i landskapet Mellersta Österbotten, ett i nordöstra delen av landskapet Norra Österbotten och ett i Leppävirta kommun i Norra Savolax. Tre av dessa utmål är belägna inom det särskilda renskötselområdet. Sammanlagt finns det nio utmål inom hela renskötselområdet. Den föreslagna lagändringens konsekvenser för renskötseln och andra näringar, såsom turismen, bedöms dock vara små, med beaktande av att det också utan lagändringen är möjligt att bevilja malmletningstillstånd för områdena efter att karenstiden på två år har löpt ut.

Malmletningstillstånd ska inte kunna beviljas för området för ett utmål som på det sätt som föreskrivs i 185 § i gruvlagen kan jämföras med ett gruvområde som avses i 46 § 1 mom. 5 punkten, om guldvaskning har bedrivits med stöd av en gruvrätt som har upphört eller återkallats. Inom samernas hembygdsområde finns det inga sådana utmål i berggrunden som kan jämföras med gruvområden med stöd av 46 § 3 mom. och 185 §. Ändringen anses således inte vara en åtgärd som omedelbart och på ett särskilt sätt inverkar på samernas ställning som urfolk.

4.2.4 Konsekvenser för myndigheternas verksamhet

Ändringen främjar också smidigheten i myndighetsverksamheten genom att möjliggöra en smidig övergång till tillståndsförfaranden enligt den gruvlag som trädde i kraft 2011 i förfaranden enligt den gällande lagstiftningen.

4.2.5 Ekonomiska konsekvenser

Den föreslagna lagen kan ha en positiv inverkan på den förmögenhetsrättsliga ställningen för de företag vars fortsatta verksamhet möjliggörs genom lagändringen. Indirekt kan förändringen främja förtroendet för Finland som investeringsmiljö och stödja den ekonomiska tillväxten.

5 Alternativa handlingsvägar

5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser

Om ändringen inte görs, bestäms ställningen för de verksamhetsutövare som har undersökt ett område på basis av om de ansöker om att skjuta upp upphörandet av gruvrätten i enlighet med övergångsbestämmelsen i 182 §. Huruvida förutsättningarna enligt lagen uppfylls bedöms av gruvmyndigheten och i sista hand i domstol. Om förutsättningarna för att skjuta upp upphörandet av gruvrätten inte uppfylls i verksamheten, inleds områdets karens enligt 46 § 1 mom. 4 punkten i gruvlagen när förfarandet för beslut om upphörande av gruvdriften har avslutats och beslutet om upphörande har vunnit laga kraft. Förfarandet för beslut om upphörande av gruvdrift är vanligen långvarigt, och under förfarandet har markägaren inte möjlighet att avtala om malmetning på området i enlighet med karensbestämmelserna i 46 §. Under förfarandet har bolagen inte heller möjlighet att påvisa sin rätt till mineralfyndigheter. I praktiken kan situationen orsaka stora problem för bolagen med tanke på kontinuiteten i deras verksamhet.

Efter den karenstid på två år som följer av 46 § 1 mom. 4 punkten i gruvlagen öppnas området igen för malmetning som bedrivs med stöd av malmetningstillstånd. På ansökningar som lämnats in efter det att karensen upphört och på företrädesrätten mellan dem tillämpas 32 § i gruvlagen, med stöd av vilken företrädesrätten bestäms enligt den tidpunkt då ansökningarna lämnats in.

En undantagssituation kan komma i fråga när två eller flera ansökningar om malmetningstillstånd som uppfyller villkoren i gruvlagen har inkommit inom ramen för tiden för anhängiggörande. I sådana undantagsfall ska gruvmyndigheten under tjänsteansvar bedöma ansökningarna utifrån innehållskraven i 34 § och avgöra ärendet utifrån en övergripande tillståndsprövning enligt 45 § som baserar sig på hinder enligt 46 §.¹

6 Remissvar

Propositionen var på remiss i tjänsten utlåtande.fi mellan den 27 juni och 22 augusti 2025. Utlåtanden begärdes av 64 olika organisationer.

¹ KAIVOSLAIN MUKAINEN MALMINETSINTÄ; Kaivosviranomaisen käsikirja 20.09.2017, 12.12.2019 (Päivitys)

Säkerhets- och kemikalieverket konstaterade i sitt utlåtande att verket understöder propositionen.

Gruvindustri rf konstaterade att föreningen understöder den föreslagna ändringen av gruvlagen, genom vilken flertydigheten i gruvlagen preciseras och myndighetens administrativa arbete minskas, men framförde vissa anmärkningar till propositionen.

Gruvindustri rf fäste uppmärksamhet vid att beviljandet av malmletningstillstånd enligt propositionen förutsätter att det finns särskilda skäl och framförde att man i stället för särskilda skäl bör fastställa sådana kriterier för beviljande av tillstånd som kan mätas objektivt, såsom en numerisk investeringsgräns. Enligt förarbetena till gruvlagen är tillståndsprövningen enligt lagen rättslig prövning, men de bestämmelser som hänför sig till den är flexibla. Enligt förarbetena kan de olika konflikterna mellan allmänna och enskilda intressen som finns i anslutning till enskilda projekt gälla så många olika parter, och omständigheterna i enskilda fall kan vara så varierande och konstellationerna av intressen så olika, att en uttömmande lagstiftning inte är möjlig. (RP 273/2009 rd, s. 54–55.) Därför anser arbets- och näringsministeriet att det inte är motiverat att ändra propositionen.

Gruvindustri rf fäste också uppmärksamhet vid att en förutsättning för beviljande av malmletningstillstånd enligt utkastet till proposition var att den som söker tillstånd är innehavare av gruvområdet. Gruvindustri rf ansåg att det eventuellt medför utmaningar vid tillämpningen. De kommentarer som framfördes har ansetts vara motiverade, och propositionen har ändrats så att beviljande av malmletningstillstånd förutsätter att sökanden var innehavare av den gruvrätt som har upphört eller återkallats.

Dessutom fäste Gruvindustri rf uppmärksamhet vid hänvisningen i 46 § i utkastet till att gruvdriften har upphört. Gruvindustri rf ansåg att det eventuellt medför utmaningar vid tillämpningen. Kommentarererna har ansetts vara motiverade, och hänvisningen har ändrats så att det handlar om att gruvrätten har upphört eller återkallats. Likaså har propositionens omnämnande av gruvområdet som hinder för beviljande av malmletningstillstånd med anledning av föreningens utlåtande ändrats så att det handlar om utmål som med stöd av övergångsbestämmelsen i 185 § kan jämföras med gruvområden.

Dessutom fäste Gruvindustri rf i sitt utlåtande uppmärksamhet vid att den årliga ersättningen till markägaren i vissa fall halveras på grund av de föreslagna bestämmelserna, om malmletningstillstånd på området beviljas och markägaren är berättigad till endast 50 euro per hektar i årlig ersättning. Därför anförde föreningen i sitt utlåtande att malmletningsersättningens belopp bör justeras så att det motsvarar den förhöjda brytningsersättningen (100 euro per hektar) i de fall där upphörandet av gruvrätten har skjutits upp och brytningsersättningen har höjts. Propositionen har ändrats i enlighet med utlåtandet.

Juris doktor, professor Martin Scheinin konstaterade i sitt utlåtande att det i propositionsutkastet inte hade utretts i vilka delar av landet det finns sådana gruvområden enligt den tidigare lagstiftningen för vilka det för närvarande inte kan beviljas malmletningstillstånd, men som till följd av lagändringen kommer att omfattas av tillståndsförfarandet. Enligt utlåtandet hade det därför i propositionen inte utretts om lagändringen påverkar förutsättningarna för beviljande av malmletningstillstånd inom samernas hembygdsområde. På basis av utlåtandet har konsekvensbedömningen i propositionen kompletterats.

Professor Martin Scheinin konstaterade i sitt utlåtande att FN:s kommitté för barnets rättigheter och kommitté för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter båda hösten 2024 har beslutat att beviljandet av malmletningstillståndet Lätäs I i ett förfarande enligt den gällande lagen

kränkte de lokala samernas mänskliga rättigheter, trots att besvär i ärendet fick anföras hos högsta förvaltningsdomstolen och högsta förvaltningsdomstolen med anledning av samernas besvär hade godkänt både malmletningstillståndet och det förfarande som tillämpats vid beviljandet av det. Dessutom har sametingslagen ändrats den 1 augusti 2025 utan att gruvlagen har korrigerats i det sammanhanget. Enligt utlåtandet bör lagändringen i propositionsutkastet med anledning av detta inte genomföras, om inte gruvlagen samtidigt också ändras så att de fällande beslut som FN:s kommitté för barnets rättigheter och kommitté för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter fattat i fråga om Finland och den reviderade sametingslagen beaktas fullt ut genom att gruvlagens bestämmelser om tillståndsförfaranden, och även förfarandet för områdesreserveringar, ändras. Arbets- och näringsministeriet konstaterar att förfarandet i anslutning till de avgöranden som FN:s kommitté för barnets rättigheter och kommitté för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter meddelade hösten 2024 fortfarande pågår. I förfarandet preciseras avgörandenas konsekvenser för utvecklingen av den nationella lagstiftningen. Det är utrikesministeriet som nationellt ansvarar för förfarandet. Arbets- och näringsministeriet anser att den helhet som propositionsutkastet utgör är separat från kommittéernas avgöranden och att innehållet i propositionen inte påverkar det pågående förfarandet i anslutning till avgörandena. Arbets- och näringsministeriet konstaterar att malmletningstillstånd enligt förslaget inte ska kunna beviljas för området för ett utmål som på det sätt som föreskrivs i 185 § i gruvlagen kan jämföras med ett gruvområde som avses i 46 § 1 mom. 5 punkten, om guldvaskning har bedrivits med stöd av en gruvrätt som har upphört eller återkallats. Inom samernas hembygdsområde finns det inga utmål i berggrunden. Enligt arbets- och näringsministeriet har propositionen inga tydliga samband med sametingslagen. När det gäller de omständigheter i fråga om revideringen av sametingslagen som framfördes i utlåtandet anser arbets- och näringsministeriet att utlåtandet inte föranleder några åtgärder.

Mellersta Österbottens förbund ansåg att propositionen är motiverad. Förbundet ansåg att propositionen med fog ökar flexibiliteten i tillståndsförfarandet och underlättar övergången från verksamhet enligt den gamla lagstiftningen till ett förfarande enligt den gällande lagen. Förbundet ansåg att de huvudsakliga konsekvenserna av lagändringen är positiva.

Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry (Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter) konstaterade att förbundet understöder lagreformer som gör myndigheternas verksamhet smidigare och ansåg att lagförslagets syfte att slopa den tvååriga så kallade karensen för malmletningstillstånd i fall där samma aktör fortsätter verka på sitt tidigare gruvområde är förnuftigt. Centralförbundet konstaterade i sitt utlåtande att det kräver att man i dessa nya föreslagna smidigare malmletningstillstånd beaktar markägarna och ser till att de smidigare förfarandena inte sker på bekostnad av beaktandet av markägarna. Centralförbundet ansåg att särskilt den föreslagna automatiska förhöjningen av malmletningsersättningen (99 § 4 mom.) är ett bra tillägg och en positiv ändring för markägarna.

Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf konstaterade i sitt utlåtande att förslagen till ändring av gruvlagen är små, om än i praktiken väsentliga ändringar med tanke på malmletningen. Enligt utlåtandet kan de föreslagna ändringarna i ljuset av motiveringarna understödjas. Enligt utlåtandet förtydligar och underlättar ändringen malmletningsverksamheten utan betydande konsekvenser för miljön eller tredje parter.

Turism- och Restaurangförbundet rf ansåg att regeringens proposition med förslag till ändring av gruvlagen är motiverad. Förbundet betonade ändå att det är fråga om ett undantag från huvudregeln som kan bli tillämpligt endast i särskilda fall där vägande skäl talar för beviljande av malmletningstillstånd. Förbundet betonade också att malmletningstillstånd inte får hindra att de efterbehandlingsåtgärder som avses i 143 och 144 § i gruvlagen vidtas på området. Förbundet

understödde den förhöjning av malmletningsersättningen till markägarna som föreslås i propositionen och ansåg att den är motiverad.

Forststyrelsen, jord- och skogsbruksministeriet, finansministeriet, utrikesministeriet, försvarsministeriet, Lantmäteriverket, Geologiska forskningscentralen och Kommunförbundet meddelade att de inte har något att yttra i ärendet.

Justitieministeriet meddelade att det inte lämnar något utlåtande i ärendet.

Renbeteslagsföreningen ansåg i sitt utlåtande att det är dags att övergå från den gamla gruvlagen till att tillämpa den nuvarande lagen. Föreningen konstaterade att även om den föreslagna ändringen är av teknisk natur och främst syftar till smidighet och klarhet vid övergången från att tillämpa den upphävda lagen till att uppfylla kraven i den gällande lagen, vore det bra att i propositionen klargöra var i Finland sådana gruvrätter och utmål för närvarande finns. Enligt utlåtandet är det endast på detta sätt möjligt att mer exakt bedöma om lagändringen har konsekvenser för renskötseområdet. På basis av utlåtandet har konsekvensbedömningen kompletterats.

7 Specialmotivering

46 § Hinder för beviljande av malmletningstillstånd och guldvaskningstillstånd. Enligt förslaget fogas till paragrafen ett nytt 3 mom., enligt vilket malmletningstillstånd av särskilda skäl kan beviljas för området för ett utmål som på det sätt som föreskrivs i 185 § kan jämföras med ett gruvområde som avses i 46 § 1 mom. 5 punkten, om gruvrätten har upphört eller återkallats och den som söker malmletningstillstånd var innehavare av gruvrätten. Enligt momentet ska malmletningstillstånd dock inte kunna beviljas för området för ett utmål som på det sätt som föreskrivs i 185 § kan jämföras med ett gruvområde som avses i 46 § 1 mom. 5 punkten, om guldvaskning har bedrivits med stöd av den gruvrätt som har upphört eller återkallats.

Det är fråga om ett undantag från huvudregeln som kan bli tillämpligt i särskilda fall där vägande skäl talar för beviljande av malmletningstillstånd.

Ett särskilt skäl kan anses vara till exempel att verksamhetsutövaren har investerat i området för att på basis av den gruvrätt som beviljats verksamhetsutövaren bedriva beaktansvärd undersökningsverksamhet som syftar till gruvdrift i området, där det ändå ännu inte finns förutsättningar att inleda den egentliga brytningen. För att undvika oväntade och oskäliga konsekvenser för verksamhetsutövarna kan det i en sådan situation vara motiverat att bevilja malmletningstillstånd för området.

En förutsättning för beviljande av malmletningstillstånd är också att gruvområdet som hinder för beviljande av malmletningstillstånd grundar sig på övergångsbestämmelsen i 185 §. Bestämmelsen innebär i praktiken att malmletningstillstånd kan beviljas för området för ett utmål som omfattas av en förfallen gruvrätt genast när gruvrätten har upphört eller återkallats.

Eftersom malmletningstillstånd inte kan beviljas för ett område innan gruvrätten har upphört eller återkallats, kan det på området inte finnas flera giltiga rättigheter som gäller samma fyndighet i enlighet med gruvlagen.

Malmletningstillstånd hindrar inte att efterbehandlingsåtgärder enligt 143 och 144 § i gruvlagen vidtas på området. Om det beviljas malmletningstillstånd för ett område, ska bestämmelserna i gruvlagen iakttas som normalt i tillståndsförfarandena till exempel i fråga om förutsättningarna för förlängning av tillståndets giltighetstid.

99 § Malmletningsersättning. Det föreslås att det till paragrafen fogas ett nytt 4 mom. där det föreskrivs om beloppet av malmletningsersättningen i de fall där malmletningstillstånd har beviljats med stöd av det nya 46 § 3 mom.

Enligt de nuvarande bestämmelserna är beloppet av malmletningsersättningen beroende av malmletningstillståndets giltighetstid. Enligt 99 § är det årliga beloppet per fastighet 20 euro per hektar för de fyra första åren av malmletningstillståndets giltighetstid, och beloppet stiger stegvis så att det är 50 euro per hektar för det elfte året och de därpå följande åren av malmletningstillståndets giltighetstid. I 100 § 4 mom., som gäller förhöjd brytningsersättning, föreskrivs det att om tillståndsmyndigheten har skjutit upp den tidpunkt då gruvstillståndet upphör att gälla i enlighet med 68 § 3 mom., är brytningsersättningen 100 euro per hektar tills gruvdrift inleds eller återupptas.

Enligt det nya 99 § 4 mom. är malmletningsersättningen antingen 50 euro per hektar eller 100 euro per hektar, beroende på om upphörandet av gruvrätten har skjutits upp i enlighet med 68 § 3 mom. och 182 § 1 mom. eller inte. De föreslagna beloppen motsvarar den fasta delen av brytningsersättningen, som ska betalas oberoende av om gruvmineral bryts på området, samt den förhöjda ersättning som föreskrivs i 100 § 4 mom.

Genom regleringen säkerställs det att övergången från verksamhet som bedrivs med stöd av gruvrätt till malmletning inte leder till en betydande minskning av de ersättningar som betalas till markägaren och därmed till en oskälig situation för markägaren. Utan de föreslagna ändringarna skulle en betydligt lägre malmletningsersättning på 20 euro tillämpas på malmletningstillståndet.

Ändringen bedöms vara motiverad också för att beviljandet av malmletningstillstånd för området de facto till sin natur i stor utsträckning kan jämföras med en fortsättning på den verksamhet som tidigare bedrivits på området.

8 Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft den 1 mars 2026.

9 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

De föreslagna ändringarna kan ha en inverkan på markägarnas rätt att använda fastigheter som de äger samt på ställningen mellan verksamhetsutövarna i tillståndsförfarandena. Den föreslagna regleringens förhållande till grundlagen bör bedömas särskilt med avseende på den grundläggande rättigheten till miljön enligt 20 §, samernas rätt enligt 17 § 3 mom. att såsom urfolk upprätthålla och utveckla sitt eget språk och sin egen kultur, egendomsskyddet enligt 15 § och jämlikheten enligt 6 §.

I 20 § 1 mom. i grundlagen föreskrivs det om ett allmänt ansvar för miljön: var och en bär ansvar för naturen och dess mångfald samt för miljön och kulturarvet. Enligt motiveringen till paragrafen omfattar ansvaret den levande naturen (organismer och växter), den livlösa naturmiljön (marken och berggrunden) och kulturmiljöer som är resultatet av mänsklig verksamhet (byggnader och landskap). Ansvaret omfattar både aktiva åtgärder och passiv avhållsamhet från att skada miljön. Enligt 20 § 2 mom. ska det allmänna verka för att alla tillförsäkras en sund miljö och att var och en har möjlighet att påverka beslut i frågor som gäller den egna livsmiljön. Skyldigheten i 20 § 2 mom. har ansetts innebära ett i grundlag givet uppdrag att utveckla miljölagstiftningen så att människor får en större möjlighet att påverka beslut som gäller den egna livsmiljön (RP 309/1993 rd, s. 71/I, GrUU 38/1998 rd, s. 2/I).

Bestämmelsen har samband med 2 § 2 mom. i grundlagen, enligt vilket det hör till demokratin att den enskilde har rätt att ta del i och påverka samhällets och livsmiljöns utveckling, och med 14 § 3 mom., enligt vilket det allmänna ska främja den enskildes möjligheter att delta i samhällelig verksamhet och att påverka beslut som gäller honom eller henne själv. En sund miljö har tolkats brett, så att begreppet också inkluderar landskapsvärden. (RP 126/2022 rd, s. 134.)

Å ena sidan har grundlagsutskottet i tidigare utlåtanden konstaterat att bestämmelsen om den grundläggande rättigheten till miljön i 20 § i grundlagen inte konstituerar individuellt konstaterbara förpliktelser och att den inte heller utgör en särskild grund för att inrikta toleransförpliktelser speciellt på markägarna. Å andra sidan utgör de båda delar av samma regeluppsättning för grundläggande fri- och rättigheter och kan därmed inverka på tolkningen av vardera i ett sammanhang där målet bland annat är att lagstiftningsvägen främja en hållbar balans mellan människan och naturen (t.ex. GrUU 10/2014 rd, GrUU 36/2013 rd, GrUU 32/2010 rd, GrUU 20/2010 rd, GrUU 6/2010 rd, GrUU 38/1998 rd och GrUU 21/1996 rd).

Förverkligandet av den grundläggande rättigheten till miljön förutsätter av det allmänna hantering av den lagstiftningshelhet som gäller gruvdriften, såsom förståelse för den helhet som utgörs av bestämmelserna i gruvlagen och miljöskyddslagen, samt samarbete mellan de myndigheter som styr gruvdriften, såsom gruvmyndigheten och miljötillståndsmyndigheterna. För detta krävs också att bestämmelserna är tydliga, så att myndigheterna känner till vad de ansvarar för. Ett förslag som syftar till att förtydliga regleringen och på ett smidigt sätt överföra den till förfaranden enligt den gällande lagstiftningen kan främja smidigheten i myndighetsverksamheten, som är viktig för tillgodoseendet av rätten till miljön.

Förslaget gör det möjligt att bevilja malmletningstillstånd för vissa utmål som beviljats med stöd av den upphävda lagstiftningen. Den egentliga gruvdrift som eventuellt följer på malmletning kräver i praktiken alltid miljötillstånd enligt miljöskyddslagen. Det faktum att egentlig gruvdrift inte kan inledas förrän verksamhetsutövaren har fått alla tillstånd som behövs för verksamheten, såsom miljötillstånd, bidrar till att trygga att verksamheten inte bryter mot bestämmelserna om den grundläggande rättigheten till miljön i 20 § 1 mom. i grundlagen. De omfattande bestämmelserna om delgivning i anslutning till tillstånd enligt både gruvlagen och miljölagstiftningen och förfarandena i anslutning till dem garanterar den rätt att påverka beslut i frågor om den egna livsmiljön som föreskrivs i 20 § 2 mom. i grundlagen, bland annat genom anmärkningar och åsikter.

I propositionen föreslås ändringar som möjliggör att verksamhet enligt gruvlagen fortsätter på området utan att karensen enligt 46 § 1 mom. 4 punkten i gruvlagen inleds när förfarandet för beslut om upphörande av gruvdriften har avslutats och beslutet om upphörande har vunnit laga kraft. Till denna del kan ändringen leda till att verksamhet enligt gruvlagen fortsätter också på områden som skulle hamna i karens om det inte var för ändringen. Ändringen, som påverkar begränsade fall, anses inte vara betydande med avseende på tillgodoseendet av den grundläggande rättigheten till miljön, eftersom det också utan ändringen är möjligt att bevilja malmletningstillstånd för områdena efter karensen på två år.

De föreslagna ändringarna kan dessutom till vissa delar bedömas främja den iståndsättning av gruvområden som avses i 143 § i gruvlagen och uppsnyggandet och anpassningen till landskapet i områdena i anslutning till iståndsättningen. Den föreslagna ändringen kan främja genomförandet av efterbehandlingsåtgärder, eftersom malmletningstillstånd ska kunna beviljas först efter det att gruvrätten har förfallit eller återkallats. Efter ändringen har verksamhetsutövaren inget incitament att försöka skjuta upp upphörandet av gruvrätten. Enligt 143 och 144 § i gruvlagen är det i två års tid från den tidpunkt då gruvdriften upphörde möjligt

att genomföra de efterbehandlingsåtgärder som avses i lagen. Enligt 142 § 1 mom. i gruvlagen upphör gruvdriften när gruvtillståndet förfaller eller återkallas.

Samerna har enligt 17 § 3 mom. i grundlagen såsom urfolk rätt att bevara och utveckla sitt språk och sin kultur. Det etablerade synsättet är att denna bestämmelse tryggar bland annat sådana traditionella näringar, såsom renskötsel, traditionellt fiske, traditionell jakt och hantverk, som hör till samernas kulturformer (RP 309/1993 rd, GrUU 29/2004 rd, GrUU 21/2007 rd.) Enligt artikel 27 i FN:s internationella konvention om medborgerliga och politiska rättigheter, nedan *MP-konventionen*, ska de som tillhör etniska, religiösa eller språkliga minoriteter bland annat inte förvägras rätten att ha sitt eget kulturliv. Denna definition av kultur omfattar även samernas traditionella renskötsel. Enligt 2 § 2 mom. i renskötsellagen (848/1990) får mark inom det särskilda renskötselområdet inte användas så att det medför betydande olägenhet för renskötseln. Enligt högsta förvaltningsdomstolens beslutspraxis (HFD 1999:14) bör MP-konventionen, 17 § 3 mom. i grundlagen och renskötsellagen beaktas när myndighetsbeslut enligt gruvlagstiftningen fattas. I samband med behandlingen av den gällande gruvlagen konstaterade grundlagsutskottet att väsentlighetskraven i 50 § innebär att tröskeln är tämligen hög för att samernas rättigheter ska beaktas vid bedömningen av huruvida hinder föreligger för att bevilja tillstånd, och grundlagsutskottet ansåg det vara viktigt att väsentlighetskriterierna bedöms på ett för de grundläggande fri- och rättigheterna gynnsamt sätt och med beaktande av människorättskommitténs praxis när det gäller artikel 27 i MP-konventionen (GrUU 32/2010). Enligt 50 § i gruvlagen får malmletningstillstånd, gruvtillstånd och guldvaskningstillstånd för det första inte beviljas om verksamheten enligt tillståndet ensamt eller tillsammans med andra motsvarande tillstånd eller annan områdesanvändning väsentligt försämrar förutsättningarna för att inom samernas hembygdsområde driva traditionella samenäringar eller att i övrigt bevara och utveckla samekulturen. Tillstånd får för det andra inte beviljas om verksamheten enligt tillståndet väsentligt försämrar skolternas levnadsförhållanden och möjligheter att driva näring inom skoltområdet, och för det tredje får tillstånd inte beviljas om verksamheten enligt tillståndet inom det särskilda renskötselområdet orsakar renskötseln avsevärd olägenhet. Dessa bestämmelser kan anses vara förenliga med både 17 § 3 mom. i grundlagen och artikel 27 i MP-konventionen. (Enligt FN:s människorättskommittés allmänna kommentar nr 23 (50) från 1994 kräver artikel 27 i MP-konventionen oberoende av ordalydelsen även positiv särbehandling för tryggnad av minoriteters kulturella rättigheter.)

Malmletningstillstånd ska enligt förslaget inte kunna beviljas för området för ett utmål som på det sätt som föreskrivs i 185 § i gruvlagen kan jämföras med ett gruvområde som avses i 46 § 1 mom. 5 punkten, om guldvaskning har bedrivits med stöd av en gruvrätt som har upphört eller återkallats. Inom samernas hembygdsområde finns det inga sådana utmål i berggrunden som kan jämföras med gruvområden med stöd av 46 § 3 mom. och 185 §. Ändringen anses därför inte ha några konsekvenser för samernas rätt enligt 17 § 3 mom. i grundlagen att som urfolk bevara och utveckla sitt språk och sin kultur.

Enligt grundlagsutskottet har gruvlagstiftningen på grund av sitt regleringsobjekt traditionellt haft en stark koppling till egendomsskyddet. Vid sidan av de aspekter som gäller egendomsskyddet ska också olika parter övriga grundläggande fri- och rättigheter beaktas i regleringen, liksom vid tillämpning av lagen i gruvprojektens olika skeden. Viktiga i detta avseende är i synnerhet bestämmelserna om miljöansvar i 20 § i grundlagen (jfr t.ex. GrUU 20/2010 rd s. 2 och GrUU 6/2010 rd). Dessutom är åtminstone grundlagens bestämmelser om näringsfrihet, medborgarinflytande och deltagande, rättsskydd, skydd för privatlivet och hemfriden samt samernas rättigheter av betydelse (se GrUU 32/2010 s. 2/II och GrUU 61/2022 rd s. 2).

Det bör göras en bedömning av vad grundlagens 15 § innebär för sådana fastighetsägare och sådana andra enskilda parter som orsakas olägenhet vilkas förmögenhetsrätt direkt eller indirekt påverkas av malmletningen eller gruvdriften.

Traditionellt har gruvlagstiftningen både i Finland och internationellt haft utgångspunkter som gör den till en separat helhet i förhållande till övrig lagstiftning om markanvändning. Skillnaderna gäller särskilt markägarens möjligheter att utnyttja ämnen i berggrunden. Bestämmelser om den grundläggande rättigheten egendomsskydd ingår i 15 § i grundlagen. Med stöd av 15 § 1 mom. är vars och ens egendom tryggad, och enligt 2 mom. föreskrivs om expropriation av egendom för allmänt behov genom lag. Med egendom avses förmåner med förmögenhetsvärde, såsom äganderätt. Äganderätten består enligt vedertagen praxis av ägarens besittningsrätt, ägarens bestämmanderätt och det skydd som ägaren åtnjuter. Vid gruvdrift gäller äganderätten både fysiska personers och juridiska personers äganderätt.

I gruvlagen kan man ingripa i egendomsskyddet bland annat genom att begränsa användningen av egendom. Det har av hävd ansetts godtagbart att begränsa rättigheterna för fastighetsägarna och för andra enskilda som orsakas olägenhet, eftersom gruvdriften främjar allmänna intressen såsom regional och lokal ekonomi samt sysselsättning. Dessutom producerar gruvdriften råvaror, också för försörjningsberedskapens behov. I sin bedömning av huruvida inskränkningar i användningsrätten är godtagbara och proportionella har grundlagsutskottet lagt särskild vikt vid de grunder som är förankrade i 20 § i grundlagen (t.ex. GrUU 55/2018 rd, GrUU 69/2018 rd, GrUU 10/2014 rd, GrUU 36/2013 rd och GrUU 6/2010 rd).

Markägarnas rätt att påverka hur malmletningen fortsätter på fastigheten har stärkts avsevärt genom den reform av gruvlagen som trädde i kraft 2023. Grundlagsutskottet konstaterade i sitt utlåtande om lagförslaget att bestämmelserna om markägarens samtycke stärker markägarens egendomsskydd enligt 15 § i grundlagen jämfört med den tidigare lagen, som stiftades med grundlagsutskottets medverkan. (GrUU 61/2022 rd.)

Som helhet bedömda är de föreslagna ändringarnas konsekvenser för markägarnas rättigheter begränsade. Gruvmyndigheten ska kunna bevilja tillstånd för gruvområdet endast av särskilda skäl. Dessutom har markägaren i enlighet med den reviderade gruvlagstiftningen möjlighet att påverka om verksamheten inom ägarens områden ska fortgå i enlighet med de tidsfrister som anges i lagen.

Regleringen inverkar på ställningen mellan verksamhetsutövarna i tillståndsförfarandena.

Den föreslagna regleringen gäller främst juridiska personer. Grundlagsutskottet har i sin praxis konstaterat att bestämmelsen om jämlikhet i grundlagen i princip endast gäller människor. Även om också fysiska personer enligt lagen kan bedriva gruvdrift och ansöka om malmletningstillstånd, bedrivs verksamheten i de flesta fallen av en juridisk person. Grundlagsutskottet har i sin praxis konstaterat att jämlikhetsaspekten har en relativt liten betydelse i en sådan reglering. (GrUU 37/2010 rd, s. 3/I.) Grundlagsutskottet har i sin praxis ansett att jämlikhetsprincipen dock kan ha betydelse också vid bedömningen av reglering som gäller juridiska personer, särskilt om det rör sig om bestämmelser som indirekt kan påverka fysiska personers rättsliga ställning. Utskottet har betonat att den aspekten förlorar i tyngd ju lösare kopplingen är (GrUU 11/2012 rd, s. 2/II, GrUU 37/2010 rd, s. 3/I).

Enligt utskottet måste man i bedömningen av bestämmelsen som gäller juridiska personer i varje fall starkt väga in grundlagsutskottets etablerade ståndpunkt att jämlikhetsprincipen inte kan sätta stränga gränser för lagstiftarens prövning när lagstiftningen ska anpassas efter samhällsutvecklingen vid en viss tidpunkt (t.ex. GrUU 37/2010 rd, s. 3/I, GrUB 11/2009 rd, s.

2/I och GrUU 59/2002 rd, s. 2/II). Särbehandling får dock inte heller då vara godtycklig och skillnaderna får inte bli oskäligen (t.ex. GrUU 37/2010 rd, s. 3/I, GrUB 11/2009 rd, s. 2 och GrUU 18/2006 rd, s. 2/II).

Reglering som har en positiv inverkan på tillståndshavarnas ställning anses inte vara problematisk med tanke på jämlikhetsbestämmelserna i grundlagen. Konsekvenserna av den föreslagna ändringen är begränsade och ändringen stärker allmänt verksamhetsförutsättningarna och förutsägbarheten.

På de grunder som anges ovan kan lagförslaget behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av 46 och 99 § i gruvlagen

I enlighet med riksdagens beslut
fögas till 46 § i gruvlagen (621/2011), sådan paragrafen lyder delvis ändrad i lagarna 307/2017 och 505/2023, ett nytt 3 mom., varvid det nuvarande 3 mom. blir 4 mom., och till 99 § ett nytt 4 mom. som följer:

46 §

Hinder för beviljande av malmletningstillstånd och guldvaskningstillstånd

Malmletningstillstånd kan av särskilda skäl beviljas för området för ett utmål som på det sätt som föreskrivs i 185 § kan jämföras med ett gruvområde som avses i 1 mom. 5 punkten i denna paragraf, om gruvrätten har upphört eller återkallats och den som söker malmletningstillstånd var innehavare av gruvrätten. Malmletningstillstånd kan dock inte beviljas för området för ett utmål som på det sätt som föreskrivs i 185 § kan jämföras med ett gruvområde som avses i 1 mom. 5 punkten i denna paragraf, om guldvaskning har bedrivits med stöd av den gruvrätt som har upphört eller återkallats.

99 §

Malmletningsersättning

Med avvikelse från 2 mom. är malmletningsersättningen 50 euro per hektar, om malmletningstillståndet har beviljats med stöd av 46 § 3 mom., och 100 euro, om malmletningstillståndet har beviljats med stöd av 46 § 3 mom. och den tidpunkt då gruvrätten upphör att gälla har skjutits upp i enlighet med 68 § 3 mom. och 182 § 1 mom.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

Helsingfors den 6 november 2025

Statsminister

Petteri Orpo

Näringsminister Sakari Puisto

Lag

om ändring av 46 och 99 § i gruvlagen

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till 46 § i gruvlagen (621/2011), sådan paragrafen lyder delvis ändrad i lagarna 307/2017
och 505/2023, ett nytt 3 mom., varvid det nuvarande 3 mom. blir 4 mom., och till 99 § ett nytt
4 mom. som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

46 §

Hinder för beviljande av malmletningstillstånd och guldvaskningstillstånd

Malmletningstillstånd och
guldvaskningstillstånd får inte beviljas

- 1) för ett område som avses i 7 § 2 mom.,
- 2) för ett område som avses i 9 § 4 mom.,
- 3) för ett område som tidigare varit malmletningsområde, om inte två år räknat från tillståndets sista giltighetsdag har förflutit sedan malmletningstillståndet förföll eller återkallades,
- 4) för ett område som tidigare varit gruvområde, om inte två år har förflutit sedan den dag som föregår dagen då beslutet om upphörande av gruvdriften vann laga kraft,
- 5) för ett område som hör till ett malmletningsområde, ett gruvområde eller ett guldvaskningsområde eller i fråga om vilket förbehållsanmälan har gjorts enligt vad som föreskrivs i 44 §,
- 6) för ett område där verksamhet enligt tillståndet skulle komplicera genomförandet av en plan med rättsverkningar,
- 7) för ett område i fråga om vilket kommunen av vägande skäl som har samband med planläggning eller annan områdesanvändning motsätter sig att tillstånd beviljas, om inte ett viktigt allmänt intresse kräver att tillstånd beviljas,

47 §

Hinder för beviljande av malmletningstillstånd och guldvaskningstillstånd

Malmletningstillstånd och guldvasknings-
tillstånd får inte beviljas

- 1) för ett område som avses i 7 § 2 mom.,
- 2) för ett område som avses i 9 § 4 mom.,
- 3) för ett område som tidigare varit malmletningsområde, om inte två år räknat från tillståndets sista giltighetsdag har förflutit sedan malmletningstillståndet förföll eller återkallades,
- 4) för ett område som tidigare varit gruvområde, om inte två år har förflutit sedan den dag som föregår dagen då beslutet om upphörande av gruvdriften vann laga kraft,
- 5) för ett område som hör till ett malmletningsområde, ett gruvområde eller ett guldvaskningsområde eller i fråga om vilket förbehållsanmälan har gjorts enligt vad som föreskrivs i 44 §,
- 6) för ett område där verksamhet enligt tillståndet skulle komplicera genomförandet av en plan med rättsverkningar,
- 7) för ett område i fråga om vilket kommunen av vägande skäl som har samband med planläggning eller annan områdesanvändning motsätter sig att tillstånd beviljas, om inte ett viktigt allmänt intresse kräver att tillstånd beviljas,

Gällande lydelse

8) för ett område där verksamhet enligt tillståndet medför väsentlig olägenhet för annan näringsverksamhet,

9) om det finns vägande skäl att misstänka att sökanden, på grund av omfattningen av det område ansökan gäller eller av andra orsaker som kommit fram i samband med handläggningen av ansökan, inte har förutsättningar eller uppenbarligen inte heller avser att inleda verksamhet enligt tillståndet, eller om sökanden tidigare i väsentlig grad i verksamhet enligt denna lag har försummat de skyldigheter som grundar sig på den lagstiftning som tillämpas på verksamheten; vid bedömningen av hur väsentliga försummelseerna är ska särskild vikt fästas vid hur systematiska försummelseerna är, hur länge de varat, hur ofta de upprepats och hur stort antal skador de orsakat,

10) om verksamheten bedöms äventyra landets försvar, försörjningsberedskapen, den för samhället nödvändiga infrastrukturens funktion eller något annat jämförbart nationellt säkerhetsintresse.

Malmletningstillstånd och guldvaskningstillstånd kan dock beviljas för ett område som avses i 1 mom. 1–4 punkten med samtycke av den myndighet eller inrättning som är behörig i saken eller av den berörda rättsinnehavaren, dock inte för ett område som avses i 7 § 2 mom. 1 punkten. Som hinder för beviljande av tillstånd betraktas inte heller en sådan byggnad som är avsedd för boende eller arbete eller andra lokaler som behövs för gruvdrift eller guldvaskning och som är belägna på gruvområdet eller guldvaskningsområdet.

Malmletningstillstånd får beviljas bara om det med fog kan antas att det finns gruvmineral på området.

Föreslagen lydelse

8) för ett område där verksamhet enligt tillståndet medför väsentlig olägenhet för annan näringsverksamhet,

9) om det finns vägande skäl att misstänka att sökanden, på grund av omfattningen av det område ansökan gäller eller av andra orsaker som kommit fram i samband med handläggningen av ansökan, inte har förutsättningar eller uppenbarligen inte heller avser att inleda verksamhet enligt tillståndet, eller om sökanden tidigare i väsentlig grad i verksamhet enligt denna lag har försummat de skyldigheter som grundar sig på den lagstiftning som tillämpas på verksamheten; vid bedömningen av hur väsentliga försummelseerna är ska särskild vikt fästas vid hur systematiska försummelseerna är, hur länge de varat, hur ofta de upprepats och hur stort antal skador de orsakat,

10) om verksamheten bedöms äventyra landets försvar, försörjningsberedskapen, den för samhället nödvändiga infrastrukturens funktion eller något annat jämförbart nationellt säkerhetsintresse.

Malmletningstillstånd och guldvaskningstillstånd kan dock beviljas för ett område som avses i 1 mom. 1–4 punkten med samtycke av den myndighet eller inrättning som är behörig i saken eller av den berörda rättsinnehavaren, dock inte för ett område som avses i 7 § 2 mom. 1 punkten. Som hinder för beviljande av tillstånd betraktas inte heller en sådan byggnad som är avsedd för boende eller arbete eller andra lokaler som behövs för gruvdrift eller guldvaskning och som är belägna på gruvområdet eller guldvaskningsområdet.

Malmletningstillstånd kan av särskilda skäl beviljas för området för ett utmål som på det sätt som föreskrivs i 185 § kan jämföras med ett gruvområde som avses i 1 mom. 5 punkten i denna paragraf, om gruvrätten har upphört eller återkallats och den som söker malmletningstillstånd var innehavare av gruvrätten. Malmletningstillstånd kan dock inte beviljas för området för ett utmål som på det sätt som föreskrivs i 185 § kan jämföras med ett gruvområde som avses i 1 mom. 5 punkten i denna paragraf, om guldvaskning

Gällande lydelse

99 §

Malmletningsersättning

En innehavare av malmletningstillstånd ska betala ägarna av fastigheter inom malmletningsområdet en årlig ersättning (malmletningsersättning).

Det årliga beloppet av malmletningsersättningen per fastighet är

1) 20 euro per hektar för de fyra första åren av malmletningstillståndets giltighetstid,

2) 30 euro per hektar för det femte, sjätte och sjunde året av malmletningstillståndets giltighetstid,

3) 40 euro per hektar för det åttonde, nionde och tionde året av malmletningstillståndets giltighetstid,

4) 50 euro per hektar för det elfte året och de därpå följande åren av malmletningstillståndets giltighetstid.

Malmletningsersättningen för det första året ska betalas senast den 30 dagen efter det att malmletningstillståndet har vunnit laga kraft. För de följande åren ska ersättning betalas vid samma tidpunkt.

Föreslagen lydelse

har bedrivits med stöd av den gruvrätt som har upphört eller återkallats.

Malmletningstillstånd får beviljas bara om det med fog kan antas att det finns gruvmineral på området.

99 §

Malmletningsersättning

En innehavare av malmletningstillstånd ska betala ägarna av fastigheter inom malmletningsområdet en årlig ersättning (malmletningsersättning).

Det årliga beloppet av malmletningsersättningen per fastighet är

1) 20 euro per hektar för de fyra första åren av malmletningstillståndets giltighetstid,

2) 30 euro per hektar för det femte, sjätte och sjunde året av malmletningstillståndets giltighetstid,

3) 40 euro per hektar för det åttonde, nionde och tionde året av malmletningstillståndets giltighetstid,

4) 50 euro per hektar för det elfte året och de därpå följande åren av malmletningstillståndets giltighetstid.

Malmletningsersättningen för det första året ska betalas senast den 30 dagen efter det att malmletningstillståndet har vunnit laga kraft. För de följande åren ska ersättning betalas vid samma tidpunkt.

Malmletningstillstånd kan av särskilda skäl beviljas för området för ett utmål som på det sätt som föreskrivs i 185 § kan jämföras med ett gruvområde som avses i 1 mom. 5 punkten i denna paragraf, om gruvrätten har upphört eller återkallats och den som söker malmletningstillstånd var innehavare av gruvrätten. Malmletningstillstånd kan dock inte beviljas för området för ett utmål som på det sätt som föreskrivs i 185 § kan jämföras med ett gruvområde som avses i 1 mom. 5 punkten i denna paragraf, om guldvaskning har bedrivits med stöd av den gruvrätt som har upphört eller återkallats.

Denna lag träder i kraft den 20 .